

★ Ὁ δὸν Χουάν εἶναι τυπικὸ παράδειγμα Ἰνδιάνου μάγου-θεραπευτῆ ἢ, πὺδ σωστά ἴσως, σάμαν. Εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου πὺδ στίς μέρες μας ἀντιπροσωπεύει γιὰ τοὺς πὺδ πολλοὺς κάτι παρόμοιο ἢ, τὸ πολύ, ἐρεθιστικὸ, πειρακτικὸ γιὰ τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων ἐντὸς μας καὶ ἐκτὸς μας. Στὴν πραγματικότητα δὲ μὲν οἱ ἄνθρωποι σάν τὸν δὸν Χουάν ἐνσαρκῶνουν ὅτι, στ' ἀλήθεια μπορεῖ νὰ ὀνομασθεῖ πνευματικὴ ἀνάπτυξη: ἀναχωρητὲς, ἀλλὰ ὄχι ἀντικειμενικὸ, τελούντες σὲ φυσικὴ καὶ σταθερὴ ἐπαφὴ μὲ τὴ φύσιν καὶ τὴ δύναμιν πὺδ τὴν διαπνέει, μὲ ἄκρο σεβασμὸ γιὰ ὅλα καὶ προχωρώντας σὲ διαρκῶς ἀναπτυσσόμενη ἀμεσότητα σχέσης μὲ ὅσα ἐπαυξάνουν, κάνουν τὸν κόσμον μέγιστον, ἱερότατον, κόσμον στ' ἀλήθεια.

Οἱ τέτοιοι ἄλλοι ἄνθρωποι, σάν τοὺς γέροντες, τίς γιαγιάδες μας, τοὺς ζωισμένους καὶ ἐνόπιους μας ἄνθρωπους τῆς χθεςσινῆς ἢ σημερινῆς ἡμέρας πὺδ δὲ στερήθηκαν τὴ φύσιν, αὐτοὶ πὺδ ἡ βλακώδης ἀμορφωσιὰ μας κάποτε ὑποτιμᾷ καὶ περιφρονεῖ ἢ, ἔστω, «ελαογραφικῶς» μελετᾷ, αὐτοὶ εἶναι πὺδ θὰ μᾶς ἀνοίξουν τὰ μάτια. Τὰ βιβλία καὶ τὰ πειράματα καὶ τὰ φτιαχτά μας πράγματα ὄχι μόνον δὲν εἶναι τὸ πᾶν, ἀλλὰ δὲν εἶναι κἄν χρήσιμα ἂν δὲν ἔχουμε θέσιν σωστή.

Ὁ δὸν Χουάν — καὶ ὅλοι οἱ δὸν Χουάν — ἔχει θέσιν σωστή. Πιστεύει πὺδ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνεξάντλητες δυνάμεις, πὺδ τὰ «φυσικὰς» ἀδύνατα εἶναι ἐσφαλμένη θεώρηση, μελετᾷ μὲ θρησκευτικὴ καθαρότητα τὸ κάθε τι, ζωντανεῖ μπροστὰ σου ὅλα ὅσα στ' ἀλήθεια εἶναι ζωντανὰ, σοὺ θυμίζει τι πραγματικὰ θὰ πεῖ ἄνθρωπος.

Κι ἐρχόμαστε ἀπὸ δῶ πὺδ σωστά στοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου καὶ στὰ μεγάλα βιβλία, πὺδ μπροστὰ τοὺς πολλὰ δικά μας εἶναι εὐτελής. Ἐρχόμαστε δηλαδὴ σὲ μιὰ ἄλλη θέα, σ' ἓνα ἄλλο τρόπο, πὺδ εἶναι ὁ σωστός, ὁ πραγματικὰ ἀνθρώπινος τρόπος. Καὶ κρατᾷμε μέσα μας ἀκριβὲς τὸ σεβασμὸ γιὰ τὸ δάσκαλον, τὸν ἀληθινὸ δάσκαλον. Τὶ ἄλλο, γιὰ παράδειγμα, θὰ ἦταν ἓνας Σωκράτης καὶ τὶ ἄλλο θὰ ἦσαν οἱ μαθητὲς του; καὶ ἂν κοιτάξουμε ὅπλα μας, τὶ ἄλλο θὰ ἦταν καὶ θὰ ἔδινε στοὺς ἄλλους ἓνας πολεμιστὴς (Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι, Ἑλληνίδες Μητέρες) Σολωμός; — Καὶ ὁ δὸν Χουάν εἶναι νὰ δοῦμε τοὺς Ἑλληνες πὺδ σωστά;

★ Τὸ παρακάτω ἀπόσπασμα εἶναι ἀπὸ ἓνα ἀπὸ τρία βιβλία ἀφιερωμένα στὸν δὸν Χουάν, ἀπὸ ἓνα μελετητὴ πὺδ ἔζησε κοντὰ στὸ δάσκαλον, ἔκτανόντας ἀπ' τὴ διάθεσιν νὰ μάθει ἀπὸ πρῶτον χεῖρ γιὰ τὴ χρῆσιν μερικῶν φυτῶν. Τὸ βιβλίον εἶναι πρωτότυπον, πρωταρχικόν, μὲ ἀθηναιτικὴ καὶ γνήσια βίλη, ὅπως τὴν κατέγραψε (ἀγγλικά, μεταφράζοντας σημεῖώσεις ἀπὸ ἰσπανικὸ προφορικὸ λόγον τοῦ Ἰνδιάνου—Γιάκα—δὸν Χουάν) ὁ συγγραφεύς, πὺδ ἔζησε συνταρακτικὰς ἡμερίδας κοντὰ στὸν γαλήνιον, δυνατὸ καὶ σεβαστὸ δὸν Χουάν—καὶ πὺδ, ὅπως σημειώνει στὸ τέλος—νικήθηκε ἀπὸ τὸν πρῶτον κίολας ἐχθρὸ τοῦ ἀνθρώπου στὴν πάλιν τῆς γνώσεως, τὸ φόβον.

★ Τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ τοῦ κομματιοῦ καὶ τὴν μετάφρασίν του τὴν ἔκανα γιὰ τὸν Ἀντόνιο Μπελεζίν, πὺδ εἶναι σίγουρα ἓνας δάσκαλος.

Σωκράτης Α. Σκαρτσῆς

Ὁ ἄνθρωπος τῆς γνώσεως

Δίστας γιὰ λίγο, ὅμως μετὰ ἄρχισε νὰ μιλάει.

— Ὅταν ἓνας ἄνθρωπος ξεκινᾷ νὰ μάθει, ποτὲ δὲν ἔχει ξεκαθαρίσει τοὺς στόχους του. Ὁ σκοπὸς του εἶναι λειψός: ἡ πρόθεσιν του ἀόριστος. Ἐλπίζει ἀνταμιβεῖς πὺδ ποτὲ δὲ θὰ πραγματοποιηθοῦν, γιὰτὶ δὲν ξέρει τίποτα ἀπὸ τίς δυσκολίας τῆς μάθησιν.

Σιγά—σιγά ἀρχίζει νὰ μαθαίνει λίγο—λίγο στὴν ἀρχή, μετὰ μεγάλα κομμάτια. Καὶ οἱ σκέψεις του σύντομα συγκρούονται. Αὐτὸ πὺδ μαθαίνει, δὲν εἶναι ποτὲ αὐτὸ πὺδ εἶκασε ἢ φαντάστηκε, κι ἔτσι ἀρχίζει νὰ φοβάται. Ἡ μάθησιν δὲν εἶναι ποτὲ αὐτὸ πὺδ περιμένει κανεὶς. Κάθε ὄντιον στὴ μάθησιν εἶναι ἓνας νέος μόχθος καὶ ὁ φόβος πὺδ δοκιμάζει ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει νὰ σωρῶνεται ἀλύπητα, ἀνυποχώρητα. Ὁ σκοπὸς του γίνεται πεδίο μάχης.

Κι ἔτσι σκοντάφτει στὸν πρῶτον ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς τοῦ ἐχθροῦ: τὸ Φόβον Τρομερὸς

ἐχθρός: δόλιος καὶ δύσκολος νὰ τὸν καταβάλει. Μένει κρυμμένος σὲ κάθε στροφή τοῦ δρόμου, παραμονεύοντας. Κι ἂν ὁ ἄνθρωπος, τρομαγμένος μπροστὰ του, τρέπεται σὲ φυγή, ὁ ἐχθρός του βάζει τέλος στὴ ζήτησιν του.

—Τὶ θὰ συμβεῖ στὸν ἄνθρωπον ἂν τραπεῖ σὲ φυγὴ ἀπὸ φόβου;

—Τίποτα δὲν τοῦ συμβαίνει ἄλλο ἀπ' ὅτι ποτὲ δὲ θὰ μάθει. Ποτὲ δὲ θὰ γίνῃ ἄνθρωπος τῆς γνώσεως. Θὰ γίνῃ ἴσως ἓνας παλιγκάρης ἢ ἓνας ἀκακος, φοβισμένος ἄνθρωπος—ὅπως καὶ νὰί, θὰ εἶναι ἓνας νικημένος ἄνθρωπος. Ὁ πρῶτος τοῦ ἐχθροῦ θὰ ἔχει βάλει τέλος στὴ λαχτάρα του.

—Καὶ τί μπορεῖ νὰ κάνει γιὰ νὰ καταβάλει τὸν φόβον;

—Ἡ ἀπάντησιν εἶναι πολὺ ἀπλή. Πρέπει νὰ εἶναι ἀπόλυτα φοβισμένος καὶ ὅμως πρέπει νὰ μὴ σταματήσει. Αὐτὸς εἶναι ὁ κανόνας!

Και θά 'ρθει ή στιγμή πού ό πρώτος έχθρός θ' άποσυρθεί. Ό άνθρωπος άρχίζει να αισθάνεται σίγουρος γιά τόν έαυτό του. 'Η πρόθεσή του γίνεται πιά δυνατή. 'Η μάχη δέν είναι πιά ένας μόχθος πού τρομάζει.

Όταν έρθει αυτή ή χαρούμενη στιγμή, ό άνθρωπος μπορεί να πει χωρίς δισταγμό πώς νίκησε τόν πρώτο του φυσικό έχθρό.

—Αυτό γίνεται σέ μία στιγμή, δόν Χουάν. ή λίγο—λίγο;

—Γίνεται λίγο—λίγο κι έντούτοις ό φόδος νικιέται ξαφνικά και γρήγορα.

—'Αλλά δέ θά φοβηθεί ό άνθρωπος πάλι άν κάτι νέο τού συμβεί;

—Όχι. Μιάς κι ό άνθρωπος νικήσει τό φόδο, είν' ελεύθερος άπ' αυτόν γιά όλη τή ζωή του, γιατί, αντί γιά φόδο, έχει άποκτήσει καθαρότητα—μία καθαρότητα πνεύματος πού σβήνει τό φόδο. Τότε πιά ό άνθρωπος ξέρει τίς έπιθυμίες του· ξέρει πώς να ικανοποιήσει αυτές τίς έπιθυμίες. Μπορεί να προδλέψει τά νέα ήήματα τής μάχησής και μιά όξεία καθαρότητα περιβάλλει τό κάθε τί. Ό άνθρωπος νιώθει πώς τίποτα δέν είναι κρυμμένο.

Κι έτσι βρίσκεται μπροστά στό δεύτερο έχθρό του: τήν Καθαρότητα! Αυτή ή καθαρότητα τού πνεύματος, πού είναι τόσο δύσκολο ν' άποκτήσεις, δίδωχει τό φόδο, όμως συγχρόνως τυφλώνει.

'Αναγκάζει τόν άνθρωπο να μη άμφιβάλλει ποτέ γιά τόν έαυτό του. Τού δίνει τή δεβαιότητα πώς μπορεί να κάνει ότιδήποτε τού άρέσει, γιατί βλέπει καθαρά μέσα στό κάθε τί. Και είναι θαρραλέος γιατί είναι καθαρός, και δέ σταματάει σέ τίποτα γιατί είναι καθαρός. 'Αλλά όλα αυτά είναι λάθος· είναι σαν κάτι άτελές. 'Αν ό άνθρωπος υποχωρήσει σ' αυτή τή δύναμη τής φτειαχτής σιγουριάς, ύποκύπτει στό δεύτερο έχθρό του και θα παιδεύεται μέ τή μάχη. Θα είναι άρμητικός όταν θα πρέπει να είναι ύπομονητικός ή θα είναι ύπομονητικός όταν θα πρέπει να είναι άρμητικός. Και θα παιδεύεται μέ τή γνώση, ώπου να καταλήξει άνάκνος να μάθει ότιδήποτε πιά.

—Τι γίνεται ό άνθρωπος πού καταβάλλεται μ' αυτό τόν τρόπο, δόν Χουάν; Πειθαίνοι άπ' αυτό;

—Όχι δέν πεθαίνει. Ό δεύτερός του έχθρός άπλώς σταματάει άπότομα τήν προσπάθειά του να γίνει άνθρωπος τής γνώσης· αντί γι' αυτό, ό άνθρωπος μπορεί να καταλήξει ένας εύθυμος πολεμιστής ή ένας σαλτιμπάγκος. Όμως ή καθαρότητα, πού τήν πλήρως τόσο ακριβά, δέ θα γίνει ποτέ σκοτάδι ή φόδος πάλι. Θα είναι καθαρός όσο ζει, αλλά δέ θα μαθαίνει πιά ούτε θα λαχταράει τίποτα.

—Και τί πρέπει να κάνει γιά ν' άποφύγει τήν ήττα;

—Πρέπει να κάνει αυτό πού έκανε μέ τό

φόδο: πρέπει ν' άφήρησει τήν καθαρότητα και να τή χρησιμοποιεί μόνο γιά να δώσει, και να περιμένει ύπομονητικά και να μετράει προσεκτικά προτού κάνει τά νέα ήήματα· πρέπει να σκέφτεται, πάνω άπ' όλα, πώς ή καθαρότητα του είναι σχεδόν λάθος. Καθώς 'ρθει ή στιγμή πού θα καταλάβει πώς ή καθαρότητα του ήταν μονάχα μιά άμύση μπροστά στό μάτια του. Κι έτσι θα νικήσει τό δεύτερο του έχθρό και θα φτάσει σέ μιά θέση όπου τίποτα δέ μπορεί πιά να τόν ελέγξει. Αυτό δέ θα είναι λάθος. Δέ θα είναι μονάχα μιά άίχμη μπροστά στό μάτια του. Θα είναι αληθινή δύναμη.

Θά ξέρει σ' αυτό τό σημείο πώς ή δύναμη πού έπέδωκε τόσοσν καιρό είναι δική του πιά. Μπορεί να κάνει μ' αυτήν ότιδήποτε τού άρέσει. Ό σύμμαχός του είναι στις διαταγές του. 'Η έπιθυμία του είναι νόμος. Βλέπει όσα είναι γύρω του. Όμως συγχρόνως συναντάει τόν τρίτο του έχθρό: τή Δύναμη!

'Η δύναμη είναι ή πιο ισχυρή άπ' όλας τούς έχθρούς. Και φυσικά, τό πιο εύκολο είναι να ενδύσεις· έπιτέλους, ό άνθρωπος είναι αληθινά άνίκητος. Προστάζει· ξεκινάει μετρώνας προσεκτικά τούς κινδύνους πού σηματοποιεί και καταλήγει να κάνει νόμος, γιατί είναι ό άφέντης.

Ό άνθρωπος πού βρίσκεται σ' αυτό τό στάδιο μάλης πού παρατρεί πώς ό τρίτος του έχθρός τόν ζυγώνει. Και ξαφνικά, χωρίς να τό καταλάβει, χάνει στό σίγουρα τή μάχη. Ό έχθρός του τόν έχει κάνει έναν αλεπού, ιδιότροπο άνθρωπο.

—Θά χάσει τή δύναμή του;

—Όχι, ποτέ δέ θα χάσει ούτε τήν κορόμπια του ούτε τή δύναμή του.

—Τι τότε θα τόν ξεχωρίζει άπό τόν άνθρωπο τής γνώσης;

—Ό άνθρωπος πού νικιέται άπό τή δύναμη πεθαίνει χωρίς να έχει πραγματικά μάθει πώς να τήν χειριθεί. 'Η δύναμη είναι μόνον ένα φορτίο πάνω στη μοίρα του. Ό πέποις άνθρωπος δέν κυβερνάει τόν έαυτό του και μπορεί να ξεχωρίσει τότε ή πώς να χρησιμοποιήσει τή δύναμή του.

—'Η ήττα άπό όποιονδήποτε άπό αυτούς τούς έχθρούς είναι τελειωτική;

—Βέβαια είναι τελειωτική. Μιάς κι ένας άπό αυτούς τούς έχθρούς έπιβληθεί στον άνθρωπο, δέν ύπάρχει τίποτα πού αυτός να μπορεί να κάνει.

—Είναι, γιά παράδειγμα, δυνατό, ένας άνθρωπος πού έχει νικήσει άπό τή δύναμη να δει τό λάθος του και να επανορθώσει τή συμπεριφορά του;

—Όχι. Μιάς κι ένας άνθρωπος ενδύσει ξόφλησε.

—Κι άν έχει πρόσκαιρα τυφλωθεί άπό τή δύναμη και μετά τήν άρνηθεί;

—Αυτό σημαίνει πώς ή μάχη του συνεχί-

ζεται. Αυτό σημαίνει πώς ακόμη προσπαθεί να γίνει άνθρωπος της γνώσης. 'Ο άνθρωπος είναι νικημένος μόνο όταν δεν προσπαθεί πια κι εγκαταλείπεται.

—Μα τότε, δόν Χουάν, είναι δυνατό ένας άνθρωπος να εγκαταλειφθεί στο φόβο για χρόνια, όμως τελικά να του επιβληθεί.

—'Οχι, δεν είναι αληθινό αυτό. "Αν ενδώσει στο φόβο, ποτέ δε θα του επιβληθεί, γιατί θα τον διώξει ο τρόμος απ' τη μάθηση και ποτέ δε θα ξαναπροσπαθήσει. "Αν όμως προσπαθεί χρόνια, μέσα στο φόβο του, να μάθει, θα του επιβληθεί τελικά, γιατί ποτέ δε θα έχει πραγματικά εγκαταλειφθεί σ' αυτόν.

—Πώς μπορεί να καταβάλει αυτόν τον τρίτο του έχθρο, δόν Χουάν;

—Πρέπει να τον άψηφίσει, αποφασιστικά. Πρέπει να καταλήξει στο να καταλάβει πώς η δύναμη που φαινομενικά κατέκτησε στην πραγματικότητα ποτέ δεν ήταν δική του. Πρέπει να είναι πάντοτε σωστός, χειριζόμενος προσεκτικά και με πίστη όλα όσα έχει μάθει. "Αν μπορεί να δει πώς καθαρότητα και δύναμη, χωρίς τον έλεγχο του εαυτού του, είναι χειρότερα από λάθη, θα φτάσει σ' ένα σημείο όπου το κάθε τι κρατιέται κάτω από έλεγχο. Θα ξέρει τότε, τότε και πώς να χρησιμοποιήσει τη δύναμή του. Κι έτσι καταβάλλει τον τρίτο του έχθρο.

'Ο άνθρωπος θα βρίσκεται πια τότε στο τέλος του ταξιδιού του της μάθησης, και σχεδόν άπροιδοποίητα θα βρεθεί μπροστά στον τελευταίο απ' τους έχθρους του: τὰ Γεράματα! Αυτός ο έχθρος είναι ο πιο σκληρός απ' όλους, αυτός που δε θα μπορέσει να τον καταβάλει τέλεια, μά μόνο να τον τρέψει σε φυγή.

Αυτή είναι η εποχή που ο άνθρωπος δεν έχει πια φόβους, δεν έχει πια ανυπόμονη καθαρότητα πνεύματος—η εποχή που ολοκληρωρή η δύναμη του βρίσκεται κάτω από έλεγχο, όμως συγχρόνως η εποχή που έχει ανυπόχωρητη επιθυμία ν' αναπαυθεί. "Αν ενδώσει ολοκληρωτικά στην επιθυμία του να ξεπλώσει χάμα και να ξεχάσει, αν καταλαγιάσει στον κάματο, θα χάσει τον τελευταίο του γύρο κι ο έχθρός του θα τον τσακίσει και θα τον κάνει ένα αδύναμο γερασμένο πλάσμα. "Η επιθυμία του ν' αποσυρθεί θ' απορρίψει όλη του την καθαρότητα, τη δύναμή του και τη γνώση του.

'Αλλά αν ο άνθρωπος πετάξει από πάνω του την κόπωση και ζήσει ως την άκρη τη μοίρα του, μπορεί τότε να ονομασθεί άνθρωπος της γνώσης, ακόμη και για μία στιγμή μονάχα, όταν κατορθώσει να κατανικήσει τον τελευταίο του ακατανίκητο έχθρο. Αυτή η στιγμή καθαρότητας, δύναμης και γνώσης είναι άρκετη.

Τζών Μείνσφηνλντ

ΦΟΡΤΙΑ

Πεντήρης της Νινεβί απ' το μακρινό 'Οφίρ
κωπηλατεί για το λιμάνι της στην ήλιόλουστη
Παλαιστίνη,

με φορτίο ελεφαντόδοντο,
και πιθήκους και παγώνια,
σανταλόξυλο, ξύλο από κέδρο και γλυκό
σπρο κρασί.

Μεγαλόπρεπη Ισπανική γαλέρα έρχετ' απ'
τον 'Ισθμό,
σχιζεί τα νερά των Τροπικών πλάι σε φοινι-
κοπράσινες ακτές,

με φορτίο διαμάντια,
σμαράγδια, αμέθυστους,
τοπάζια και κανέλλα και χρυσά νομίσματα.

Βρώμικο βρεταννικό άκτόπλοιο μ' άλατοδαρ-
μένη καπνοδόχη,
κουτουλάει μές απ' τη Μάγχη τις τρελές μαρ-
τιάτικες μέρες,

με φορτίο κάρβουνο του Τάιν,
ράγιες για τραίνα, κομμάτια μολύβι,
ξύλα για κάψιμο, σιδηρικά και φτηνούς τενε-
κεδένιους δίσκους.

Μετάφρ. 'Αντ. Η. Σακελλαρίου

ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΟΥ ΛΑΣΠΙΑ

Βυθισμένος ο νεκρός
στην αγωνία του "Υπνου
και ξεχασμένος απ' όλους,
που στα έγκόσμία
έχουν γυρίσει.

Πιστή μονάχα
ή σιωπή τον παραστέκει
που τους νεκρούς πολύ αγαπάει
και μαζύ τους καρτερική είναι
καθώς
από ρέματα μέσα
στή παντοτεινή μοναξιά

τους πηγαίνει.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ

• • • •

ΔΥΟ ΤΡΙΣΤΙΧΑ

1

'Η αλήθεια
ναρκωμένος γίγαντας.
'Ως τότε;

2

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Τεχνική μυστηριά
παγωμένης σιωπής
ή χτίση του καιρού μας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ